

N:o 24.

Ank. till Riksd. kansli den 11 februari 1908, kl. 3 e. m.

Utlåtande, angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige i nämnda kontor.

(R. A.)

Sedan statsutskottet tagit kännedom om den af Riksdagens år 1907 församlade revisorer afgifna berättelsen om granskning af riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning samt genomläst de protokoll, som blifvit förda hos fullmäktige i riksgäldskontoret efter den 26 september 1907, med hvilken dag revisorernas protokollsgranskning slutade, till och med den 17 januari 1908, hvilken dag fullmäktiges berättelse till Riksdagen blifvit afgifven, får utskottet nu meddela yttrande i anledning af berörda, sålunda verkställda granskning.

1:o.

Angående skillnaden mellan statens utgifter för järnvägslån och statens inkomster dels af behållna järnvägstrafikmedel, dels af enskilda järnvägsaktiebolags annuitetslikvider.

Till fullföljande af de i ofvan angifna hänseende af föregående Riksdagens statsutskott lämnade uppgifter får utskottet för det senast tilländagångna året 1907 meddela följande siffror.

Bih. till Riksd. Prot. 1908. 4 Saml. 1 Afd. 16 Häft. (N:o 24)

1

Af riksgäldskontoret utbetald ränta å de fonderade statslånen.....			Kr. 14,693,216: 02
Med anledning därpå att i denna post ingår ränta å medel, som upplånats dels för nedan nämnda, under statskontorets förvaltning stående fonder, dels för utveckling af statens telefonväsende, dels för inköp af Trollhätte kanalverk, dels ock för beredande å riksgäldskontoret af kassareserver i utlandet till belopp af 15,000,000 kronor, bör från ofvan utförda räntepost afdragas:			
Af statskontoret till riksgäldskontoret levererade räntemedel			
från odlingslånefonden	Kr. 153,304: 75		
från torfindustrifonden	» 47,699: 49		
från rederinäringensfonden	» 399,006: 67		
från egnahemslånefonden	» 237,335: 20		
af telegrafstyrelsen betald ränta å i riksgäldskontoret lyftade medel för utveckling af statens telefonväsende.....		» 403,351: 11	
till riksgäldskontoret erlagd ränta för år 1906 å köpeskillingen för Trollhätte kanalverk		» 205,982: 16	
till riksgäldskontoret influtna räntor å förberörda utländska kassareserver omkring		» 490,000: —	» 1,936,679: 38
Däremot skall härtill läggas af riksgäldskontoret utbetald ränta dels å de af staten i följd af Väst-kustbanans förvärfvande öfvertagna kommunlånen.....	Kr. 32,872: 67		
dels å den till $\frac{20}{12}$ 1907 hos staten innestående andelen af köpeskillingen för bandelen Örebro—Frövi		» 116,666: 67	
dels ock å det af staten i sammanhang med inköp af Örebro—Svartå järnväg öfvertagna obligationslånet		» 29,280: —	» 178,819: 34

Utvisande dessa sammanlagda belopp en statens ränte- utgift å upplåningen för järnvägar af	Kr. 12,935,355: 98
Enligt gällande amorteringsplaner verkställd kapital- afbetalning å de fonderade statslånen	Kr. 3,292,400: —
Stadgad afsättning till amortering å dito	» 541,633: 33
Kapitalafbetalning å af staten vid järnvägsinköp öfvertagna kom- mun- och obligationslån.....	» 44,179: 14 » 3,878,212: 47
Statens hela utgift för järnvägslånen	Kr. 16,813,568: 45
Till statskontoret levererad behållning af trafikinkom- ster af statens järnvägar	Kr. 12,000,000: —
Till riksgäldskontoret inbetald ränta å lånen till enskilda järnvägs- aktiebolag ¹⁾ kr. 1,540,514: 34	
Amortering å dito.....	» 695,817: 10 » 2,236,331: 44 » 14,236,331: 44
Skillnad, som af andra statsmedel guldits	Kr. 2,577,237: 01

2:o.

Fullmäktige hafva å sid. 10—18 af sin till Riksdagen afgifna, i statsutskottets memorial n:o 1 intagna berättelse meddelat, hvilka då *till betalning förfallna annuitetsbelopp* å de från riksgäldskontoret till kanal- och järnvägsanläggningars utförande samt till byggnader utgifna lån *icke* vid nämnda tid blifvit af vederbörande gäldade. Enligt hvad utskottet inhämtat, har efter berättelsens afgifvande icke inträffat annan förändring i berörda hänseende, än att direktionen för högre lärarinneseminarium i Stockholm erlagt förfallen annuitet å lånet för inköp af byggnad åt seminariet samt att i afräkning å förfallen skuld för det till staden Luleå beviljade tomtregleringslånet inbetalats 5,000 kronor.

Till jämförelse mellan förhållandena under de senast förflutna åren vill utskottet här meddela, att riksgäldskontorets fordran för förfallna, men icke verkställda inbetalningar å utgifna lån för enskilda järnvägar, kanal-

¹⁾ Den för år 1907 debiterade räntan utgjorde kr. 2,055,473: 28 öre.

och slussanläggningar m. m. uppgått till följande belopp (oberäknadt upp-
 lupna s. k. öfverräntor å förfallna annuiteter), nämligen:

Vid början af år 1899	kronor	1,909,558: 73
» » » » 1900	»	2,031,872: 33
» » » » 1901	»	2,184,776: 46
» » » » 1902	»	2,471,279: 06
» » » » 1903	»	2,593,918: 77
» » » » 1904	»	2,978,329: 88
» » » » 1905	»	2,414,023: 89 ¹⁾
» » » » 1906	»	2,044,888: 65 ¹⁾
» » » » 1907	»	2,457,777: 71
» » » » 1908	»	3,026,926: 87

3:o.

Östra centralbanans järnvägsaktiebolag.

Under åren 1899—1902 utlämnades från riksgäldskontoret till Östra centralbanans järnvägsaktiebolag ett lån å 1,710,000 kronor att användas för anläggning af järnväg från Linköping öfver Rimforsa och Kisa till Vimmerby. Vid 1907 års slut utgjorde bolagets skuld för detta lån:

kapital	Kr.	1,710,000: —
ränta	»	347,954: 65
anståndsrenta	»	177,766: 74
		<hr/>
	Kr.	2,235,721: 39

Häraf äro följande belopp förfallna till betalning:

kapital	Kr.	36,578: 53
ränta	»	347,954: 65
		<hr/>
	Kr.	384,533: 18

Under år 1907 har bolaget till riksgäldskontoret inbetalt endast upp-
 lupen öfverränta med 25,788 kronor 36 öre.

¹⁾ Jämlikt särskilda beslut af Riksdagen har dels af Vislanda—Bolmens järnvägsaktiebolags lån ett förfallet räntebelopp af 542,356 kronor 32 öre blifvit vid 1904 års slut i riksgäldskontorets räkenskaper fördt inom linjen och sedermera afskrifvet, dels ock af Länna—Norrtälje järnvägsaktiebolags lån ett förfallet ränte- och kapitalbelopp af 649,198 kronor 97 öre år 1906 afskrifvits. Dessa afskrifningar hafva föranledt den minskning i summan af riksgäldskontorets förfallna fordringar, som de för åren 1905 och 1906 här ofvan angifna siffrorna utvisa.

Sedan Östra centralbanans järnvägsaktiebolag under nästlidne januari månad från riksgäldskontoret mottagit påminnelse om sin betalningsskyldighet, har bolaget till förklaring af sin underlåtenhet att fullgöra förfallna annuitetslikvider å statslånet i skrifvelse till riksgäldskontoret anført följande:

Vid bolagets konstituerande beräknades kostnaden för järnvägsanläggningen till	Kr. 2,685,000: —
» rullande materielen till	» 600,000: —
eller sammanlagdt till	Kr. 3,285,000: —

Vid utgången af år 1902, eller det år järnvägen öppnades för allmän trafik, befanns emellertid, att kostnaden stegrats för järnvägsanläggningen till	Kr. 4,349,158: 15
» rullande materialen till	» 695,656: 56
eller sammanlagdt till	Kr. 5,044,814: 71
utvisande sålunda en sammanlagd kostnadsökning af.....	Kr. 1,759,814: 71

Af 1906 års bokslut framginge, att vid 1907 års ingång berörda kostnader uppgått till:

för järnvägsanläggningen	Kr. 4,432,083: 28
» rullande materielen	» 858,406: 13
eller sammanlagdt till	Kr. 5,290,489: 41

hvaraf syntes, att ursprungliga kostnaden ökats med ....

Under år 1907 hade kontrakt afslutats om inköp af ytterligare rullande materiel till ett kostnadsbelopp af	Kr. 243,200: —
af hvilket belopp under sagda år gäldats	» 20,000: —
och återstode sålunda att betala	Kr. 223,200: —

hvaraf med räntor, beräknade till 30,000 kronor, skulle afbetalas

under år 1908	Kr. 85,200: —
» » 1909	» 84,000: —
» » 1910	» 84,000: —

Kr. 253,200: —

Då den under 1907 års lopp beställda rullande materielen komme att slutlevereras under 1908, bestege sig kostnadsökningen för rullande materiel vid sistnämnda års utgång till kronor 501,606: 13.

Med anledning af ofvan anförda kostnadsstegringar hade bolaget icke haft annan utväg än att anskaffa erforderliga medel genom ytterligare lån, delvis mot borgen af bolagsstyrelsens ledamöter; och hade bolaget för dessas amorterande och förräntande måst framskjuta likviden af statslåneräntan.

Styrelsens förut uttalade förhoppning att inom en nära framtid väsentligt kunna förbättra bolagets ställning gentemot riksgäldskontoret hade emellertid genom ofvan anförda utgiftsökning för lokomotiv och vagnar visat sig icke kunna förverkligas, då nämligen styrelsen funnit nyanskaffning af sådan materiel vara oafvislig för minskande af hithörande förlustbringande hyresafgifter; och torde någon afsevärd förändring i bolagets ställning till riksgäldskontoret, såvidt styrelsen för närvarande kunde finna, först med år 1911 kunna inträda.

Den af bolaget ofvan påpekade stegringen af kostnaderna såväl för järnvägens anläggning som ock för anskaffande af rullande materiel torde säkerligen till en mycket väsentlig del bero på från början felaktiga kostnadsberäkningar. Hvad angår rullande materiel har emellertid ökad behof därpå för bolaget uppkommit äfven i följd af en särskild affärstransaktion. Bolaget har nämligen med tillträde den 1 januari 1907 inköpt järnvägen Vimmerby—Hultsfred. För trafikerandet af denna bana har bolaget måst inköpa rörlig materiel till afsevärda belopp och har för likviden härpå dels upptagit nya lån, dels använt tillgängliga trafikmedel, som eljest kunnat gå till afbetalning å den förfallna skulden till riksgäldskontoret. Beträffande detta järnvägsinköp hafva fullmäktige i riksgäldskontoret i mars 1907 till Kungl. Maj:t afgifvit utlåtande; och hafva fullmäktige däruti efter framhållande af nyssberörda omständigheter vidare yttrat, att om ock ifrågavarande järnvägsinköp redan förorsakat och kanske äfven under de närmaste åren komme att föranleda dröjsmål med gäldande af annuiteter på bolagets statslån, borde det å andra sidan icke lämnas obeaktadt, att bolaget genom förvärfvandet af nämnda bansträcka fått sin järnväg utsträckt till en knutpunkt i det småländska järnvägsnätet och i följd härpå kunde hafva att påräkna ökade trafikinkomster, hvarigenom bolaget bereddes större möjlighet att framdeles fullgöra sin betalningsskyldighet till staten. Med hänsyn till dessa förhållanden ansåge sig fullmäktige icke hafva giltig anledning att afstyrka bifall till bolagets framställning om öfverlåtelse å detsamma af koncessionen å nämnda järnväg. Denna öfverlåtelse blef ock af Kungl. Maj:t godkänd den 26 april 1907.

Utan att ingå i pröfning af de skäl, som kunna anföras till stöd för berörda järnvägsinköp, har utskottet emellertid funnit sig böra hvad i förevarande ärende förekommit för Riksdagen

omförmåla.

4:o.

Hvad i revisorernas berättelse om granskning af riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning blifvit anmärkt eller eljest anfördt har utskottet funnit dels hafva medfört åsyftad rättelse, dels icke vara af beskaffenhet att från utskottets sida påkalla något yttrande; och har utskottet funnit hvad vid läsningen af fullmäktiges protokoll förekommit ej böra föranleda någon utskottets anmälan eller hemställan.

5:o.

Granskningen af fullmäktiges i riksgäldskontoret gemensamt med fullmäktige i riksbanken vidtagna åtgärder för utförande af det dem gemensamt lämnade uppdraget i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus har öfverlämnats till behandling af sammansatt stats- och bankoutskott.

6:o.

Angående ansvarsfrihet för riksgäldskontorets styrelse.

Då utskottet vid den nu verkställda granskningen af riksgäldskontorets styrelse och förvaltning funnit fullmäktige i nämnda kontor hafva med nit och omsorg uppfyllt sitt viktiga och ansvarsfulla kall, tillstyrker utskottet,

att fullmäktige i riksgäldskontoret må tillerkännas full ansvarsfrihet för alla beslut och åtgärder, som finnas antecknade i deras protokoll från den 18 januari 1907 till och med den 17 januari 1908.

Stockholm den 11 februari 1908.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.

Grefve *C. O. Taube* har begärt få antecknadt, att han icke inom utskottet deltagit i behandlingen af förestående ärende.